

FERRAN SÁEZ MATEU

Finalment, si el Govern de Zapatero no canvia de parer, a l'estat espanyol se celebrarà un referèndum sobre la mal anomenada "Constitució europea". Per raons jurídiques, polítiques i administratives força òbvies no hi haurà –no hi pot haver– cap "Constitució europea" entesa en un sentit estricte o literal, sinó un tractat internacional. El matís no és banal. Subratllo això perquè darrerament he constatat una certa tendència a no dir les coses pel seu nom (i, almenys en aquest cas, el nom sí que fa la cosa). Es parla, per exemple, de la reforma dels diferents estatuts d'autonomia amb un entusiasme hiperbòlic, com si demostrassin l'existència o la tipificació d'un *demos* diferent de l'espanyol. Em sap greu igualar aquesta eufòria sobtada, però resulta que un estatut d'autonomia no és res més que una llei orgànica espanyola aprovada –o no– pel Parlament espanyol. Res més. El mateix passarà amb la consulta sobre el tractat internacional al·ludit: votarem –o deixarem de votar– només en tant que espanyols, no en tant que ciutadans de la Unió Europea, catalans, etc.

Dit això, cal afegir que aquest tractat internacional, gestat amb una voluntat més constitutiva –en el sentit d'identitària– que no pas estrictament constitucional, tindrà un inevitable impacte polític, sobretot a llarg termini. En el cas dels estats, es tracta d'un impacte consensuat i controlat, arriscat però en cap cas perillós; en el cas de les nacions sense estat, en canvi, les possibles transformacions politicoadministratives que s'hi puguin derivar són encara un misteri. Caldrà veure què passa. El dia 30 de juny vaig assistir a una jornada centrada en aquesta qüestió que va organitzar la Fundació Catalunya Oberta i que es va celebrar a l'auditori Winterthur a Barcelona. Els ponents van ser Antoni Bayona, Klaus-Jürgen Nagel i Ramon Torrent, moderats per Carles Viver i Pi-Sunyer. El títol genèric de l'acte era ben significatiu: "Catalunya a Europa: un futur incert." Incert del tot, evidentment: a Europa, de moment, només hi caben els estats. Les enti-

"Ara mateix, la Unió és una mena de monstre burocràtic que basa tot el seu poder en el fet de ser, precisament, un gran monstre burocràtic. En aquest sentit, és difícil imaginar que una estructura d'aquestes característiques tingui ganes d'assumir més dosis de complexitat que les actuals, és a dir, les que provenen directament dels interessos dels estats membre"

tats nacionals que no disposen d'aquest vell artefacte, l'estat, no existeixen com a tals, o bé tenen una presència vicària i testimonial, sovint de caire folkloritzant. Malgrat que l'expressió "futur incert" gravitava sobre els presents com un mal averany, en la majoria d'intervencions va sonar en diverses ocasions una paraula esperançadora: "escletxa". És innegable que la Constitució europea (empremem aquesta discutible expressió per no embolicar més les coses) que està a punt de fer-se efectiva obre noves perspectives. El fet que siguin noves no garanteix res, certament; però des d'una perspectiva nacional, si més no, permet no donar la partida per acabada (en el cas dels més pessimistes) o fins i tot entendre que n'ha començat una de més engrescadora que les anteriors (en el cas dels més optimistes). Ni uns ni altres, tanmateix, poden fer abstracció d'una dada elemental: es-

tarem exactament on estàvem. Qui tingui la infinita paciència de llegir-se el projecte de Constitució (en format PDF, en les versions anglesa i francesa disponibles, la cosa ocupa més de 350 inacabables planes) podrà comprovar-ho. On són, doncs, les esmentades escletxes? Em refereixo a les factibles, és clar, no a les quimèriques. Segons el professor Antoni Bayona existeixen diverses escletxes en coses tan importants com, per exemple, la configuració de Catalunya en una circumscripció específica per a les eleccions al Parlament europeu; la possibilitat de representació pròpia davant les instàncies europees (oficines de representació), i el dret de participació de la Generalitat en la negociació, per part de l'estat, de nous tractats originaris o de les seves revisions.

Pel que fa a la totalitat dels Països Catalans hi ha la possibilitat d'articular una euroregió tenint en compte, però, que aquesta no seria en cap cas reconeguda com una entitat nacional, sinó com una mera construcció administrativa destinada a racionalitzar certes infraestructures relacionades amb els projectes comuns de desenvolupament. A més a més, l'articulació d'una euroregió d'aquestes característiques no és gens senzilla: xocaria de ple amb les suspicàcies de Madrid i de París. En tant que estats reconeguts, Espanya i França no semblen disposats a cedir ni un bri de la seva sobirania, ans al contrari. No oblidem que l'estructura comunitària reforça i atorga més legitimitat que mai al poder dels estats constituïts, en detriment dels diferents pobles que els formen i, sobretot, dels seus ciutadans. Posats a no oblidar, convindria tenir present que a les eleccions al Parlament europeu no hi voten "els europeus", sinó els espanyols, els francesos, els alemanys, etc. I per separat. Està clar que aquí el tot no equival a la suma de les parts, per la senzilla raó que no existeix cap partit europeu, ni tampoc res que s'assembli a una opinió pública europea. Fins i tot és dubtós que hi hagi un sentiment d'adscripció vagament identitari

raons del no

Segons l'autor, no hem d'oblidar que "l'estructura comunitària reforça i atorga més legitimitat que mai al poder dels estats constituïts, en detriment dels diferents pobles que els formen i, sobretot, dels seus ciutadans. Posats a no oblidar, convindria tenir present que a les eleccions al Parlament europeu no hi voten 'els europeus', sinó els espanyols, els francesos, els alemanys, etc."

envers Europa. Per a la majoria, la Unió Europea és una entelèquia difusa, més o menys desvinculada dels propis interessos i expectatives, que acostumen a coincidir amb els dels països d'origen, no pas els d'un concepte abstracte anomenat "Europa".

Això ens porta a un altre factor que sovint es vol bandejar o minimitzar perquè resulta molt incòmode. L'origen de l'actual Unió Europea no era altre que neutralitzar una nova confrontació entre França i Alemanya, per la via de reforçar les relacions econòmiques entre ambdós països i les seves àrees d'influència. Es tractava, en definitiva, que els interessos d'aquestes dues potències arribessin a ser comuns; això allunyava la possibilitat d'un nou conflicte. El projecte va ser un èxit. La segona part consistia a integrar la resta de països de l'Europa occidental per crear un espai diferenciats en el món polaritzat de la guerra freda. També va funcionar. La tercera part consolidava la situació: era l'Europa de l'euro. La guerra freda va acabar fa temps, i tot indica que un conflicte bèl·lic entre França i Alemanya no té ara gaire sentit. L'euro ha creat un nou àmbit econòmic de di-

mensions més que considerables. Ja s'ha fet el que calia, doncs. Els objectius programats s'han consumat d'una manera satisfactòria. Els nous objectius (l'ampliació cap a l'Est, especialment) no estaven previstos i, a més, per raons òbvies, constitueixen un enorme risc. És aquí on, segons Ramon Torrent, entra en joc la teoria de la bicicleta: si no es pedala, cau. El problema rau en el fet de pedalar per pedalar, sense tenir gaire clar on anem i perquè hi anem. Es tracta de pedalar i prou. Aquesta inèrcia, evidentment, pot portar a un gran col·lapse institucional. Comparada amb altres documents de la mateixa índole, la insòlita extensió del projecte de Constitució europea sembla un avís de com poden anar les coses. Ara mateix, la Unió és una mena de monstre burocràtic que basa tot el seu poder en el fet de ser, precisament, un gran monstre burocràtic. En aquest sentit, és difícil imaginar que una estructura d'aquestes característiques tingui ganes d'assumir més dosis de complexitat que les actuals, és a dir, les que provenen directament dels interessos dels estats membre. Més llengües, més estructures administratives? Ni parlar-ne! Val a dir, però, que no

hi ha cap dificultat insalvable a tenir-les presents en el si de la Unió, tal com passa en el cas de Bèlgica. Aquest és el factor que analitzarem a continuació. En aquest cas, sí que es pot parlar d'una gran esclatxa d'esperança.

El reconeixement de la plurinacionalitat de l'estat espanyol depèn, exclusivament, del mateix estat espanyol. Aquest reconeixement implicaria una presència real i efectiva a Europa. Existeix la voluntat de consumir aquesta possibilitat? En el cas del PP la resposta és clara i concisa: no i no. En el cas del PSOE de Zapatero la resposta és més ambigua, però sembla clar que tampoc és del tot afirmativa. Al meu entendre, aquesta ambigüïtat no només no es resoldrà en aquesta legislatura, sinó que s'eternitzarà a còpia de velles fórmules retòriques (*"la pluralidad que nos enriquece"*, etc). Aquesta és potser la principal raó del no: som davant d'una via morta. Altres diran que som davant d'una via nova. I aquesta és la raó més important del sí. La tria no és fàcil.

Ferran Sáez Mateu és director de l'Institut d'Estudis Polítics Blanquerna, Universitat Ramon Llull